

אינטראקציית אם ילד + טמפמנט ילד

טל כץ, 2010

הקשר בין אינטראקציית אם-ילד לתפקודו הקוגניטיבי של התינוק לקראת סוף שנת חייו הראשונה

אורית (סבטלנה) רסקין

1 יחס אום-ילד

2 טמפרמנט הילד

3 הערכת תפקוד קוגניטיבי

עבודת גמר המוגשת כמילוי חלק מהדרישות

לקבלת התואר " מוסמך האוניברסיטה "

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה למדעי החברה

החוג לפסיכולוגיה

אוקטובר

2004

נספח 1

אינטראקציה אם-ילד במשחק – הוראות להעברה

העברת המשחק נעשית על ידי נסין וצלם בחדר נמצאים אם וילד. הם מתבקשים לשבת על השטיח אחד מול השני כך שהצלם יוכל לראות את שניהם. על השטיח עומדת סלסילה עם צעצועים המותאמים לגיל הילד (טלפון, בובה, כדור, קוביות, אוטו על הגלגלים).

הנסין שבחדר מנחה את האם.

"זהו מצב של משחק חופשי, אנחנו מבקשים ממך שתשחקי עם (שם הילד) בצעצועים האלה. אתם יכולים לשחק במה שאתם בוחרים ובכל דרך שאתם בוחרים. אחרי מספר דקות נסמן לכם להפסיק."

יש לצלם במשך 5 דקות של משחק בין אם לילד. הנסין שנמצא בחדר סמוך, מסמל לצלם מתי להתחיל ומתי להפסיק. בתום הקטע על הנסין לאסוף את הצעצועים המשמשים למשחק חופשי.

The Parent – Child Early Relational Assessment

1980,1985. All rights reserved . Roseanne Clark , Ph.D.,et al .

Preparations of this assessment was assisted by NIMH Grants MH 281423 and MH 17139 Department of Psychiatry University of Wisconsin Medical School , and Fellowship support from the National Center for Clinical Infant Programs .

MOTHER

1.(6) Angry , Hostile Mood

This may be reflected in hostile , irritable or angry behavior and /or facial expressions ; annoyance or irritability ; tone of voice ; content of vocalizations ; posture . Consider intensity and duration of expressed affect over five –minute segment.

2.(7) Depressed . Withdrawn. Apathetic Mood

This may be reflected in sad , flattened ,or constricted range of affect , lack of animation in facial expression , few or sluggish movements and/or little expression of energy , expressed helplessness or hopelessness , self-absorption, verbalizations indicating negative perceptions or perceptions of rejection , anhedonia, or little interest in activates or interactions . Consider intensity and duration over five-minute segment .

3.(8) Anxious Mood

Anxiety should not be inferred , but manifested in such actions as motor tension , heightened motor activity , apprehension , agitation , vigilance and scanning; also can include facial expression and quality and content of speech (e.g. staccato, edge).

4.(9) Enthusiastic, Animated, and Cheerful Mood. “ Joie de Vivre”

This may be reflected in energy level ,facial expression, cheerfulness, positive tone and content of verbalizations .

5.(19) Contingent Responsively to child's positive or Age-Appropriate Behavior

This variable measures how quickly and frequently a parent responds based on the child's actions or cues . Responses may be verbal , facial or gestural . the key factor in this variable is the rapidity and regularity with which the parent responds to the child's non-negativistic or age-appropriate behavior . There is the sense that the child feels that these actions have an effect on the parent .

6. (21) Structures and Mediates Environment

This variable attempts to assess the parent as the child's first or auxiliary ego, i.e., a parent's demonstrated capacity to take the role of an adult caretaker as appropriate to the child's needs and to the task . This includes modulating affect and simulation as well as facilitating the child's acquisition of skills and mastery of age-appropriate tasks . This can be measured by looking at the amount and the way in which *she/he gains , helps to focus and sustains* the child's attention to the relevant aspects of the situation . The scaffolding provided by the parent may, with a younger infant, be manifested by good , protective caretaking . With an older child, this may include a quality of assistance such as teaching , demonstrating , clear statements of expections, and limit setting with an awareness of where the child is affectively and cognitively . Quality includes effectiveness of parent's efforts .

7.(22) Parent Reads Child's Cues and Responds Sensitivey and the Appropriately

This variable is composed of parents ability to accurately observe the child's cues, to understand what the child needs and wants and to demonstrate the capacity to respond appropriately . This involves both emphatic awareness and response . Raters should take into account parents response in relation to child's age and developmental level .(For

example , if an infant squirms, or shows discomfort in the way s/he is held ,parent adjusts holding position ; if an older infant tugs at mothers skirt ,she responds to the need for attention by touching ,talking , holding etc . ; if a preschool age child asks questions or seeks the parents attention for something s/he is doing the parent responds by providing help, information , reassurance ,or attention). This may also include comforting and soothing a child when s/he is distressed .

8.(25) Flexibility/Rigidity

This variable assesses the parents demonstrated capacity for flexibility in relating to his/her child ranging from inflexible, controlled, stiff responses to infant/child behavior to relaxed , spontaneous, flexible responses evidencing a capacity to follow child's lead, to adapt to changing circumstances or to generally be able to "shift gears " .

9.(27) Intrusivness

This variable evaluates the parents intrusiveness and over involvement. This includes over structuring over controlling ,interfering overbearing etc., so that the child's initiative is often thwarted This over involvement may be of a symbiotic nature and focus on the parents interference and domination of the child . Childs age and task need to be taken into consideration .

10.(28) Consistency / predictability

This variable refers to the predictability for the child of the parents behavioral and responses, e.g. clear consistent messages , congruent affect and contingent behavioral responses which are predictable over time and across modalities of expression (e.g. verbal , visual) .

11.(24) Mirroring

This variable measures the behavioral indicators of the parents *emotional availability* to or *attunement with* child's emotional state . This can be seen in the parents reflection of the child's affect and/or behavior through echoing (with infants) , gazing , confirming of affect

behavior , approval , encouragement, and praise, as well as labeling of the child's internal feeling state . This may include but is more than imitation .

INFANT

1.(32)Happy , Pleasant , Cheerful Mood

This item assesses the extent to which the child's predominant mood is happy ,pleasant or cheerful . for young infants this may be manifested by relaxing and cuddling when being held , and /or responding to parents voice and touch with brightening smiles or vocalizations such as "cooing" that indicate pleasure . for older children this may be expressed in smiling , playfulness ,humor ,and easy expressions of positive affect .

2.(33)Apathetic /Withdrawn/Depressed Mood

This item reflects the degree to which child looks disinterested ,withdrawn, or sad. May be expressed in lack of interest or pleasure in social stimuli, expressed helplessness or hopelessness , absence of vocal expressions or facial animation , vacant, unfocused gaze , and little or slow movement . Consider how pervasive these behaviors are in the child's interactive style .

3.(34) Anxious/Tense, Fearful Mood

Anxiety should not be inferred . Ratings should reflect degree to which infant/child appears wary , tense, fearful , or apprehensive . Tension or anxiety in infants may be expressed in rapid breathing , heightened motor activity that lacks goal-directedness, jumpiness , scanning , eyes widening or frozen watchfulness. For older children , hesitancy , rocking , pulling of ear or hair , motor tension, thumb-sucking , baby talk , stuttering , nervous laughter , and/or persistent questioning or self-doubt may be evidenced .

4.(35) Irritable/ Angry Mood

This may be reflected in tenseness , moodiness , or fussiness in infants or in persistent expression of frustration , anger , and aggressivity .

Expressions of frustration or anger may include scowling, throwing food or toys , hitting , banging , biting , squirming to be free of parents physical control, and vocalizations . Keep in mind frequency , intensity , and duration .

5.(39) Social Behavior of Child-Initiates

Ratings reflect the degree to which child acts to initiate and maintain social interaction with parent . For infants under 12 months, initiations include touching, vocalizing , reaching towards , offering , or smiling .For children over 12 months , initiations also include asking questions , giving showing , speaking to, requesting to play with , or otherwise seeking social contact or expressing affection .

6.(40) Social Behavior of Child-Responds

Ratings reflect the degree to which responds to social stimuli . Not ratable if there are no parental initiatives to respond to . In very young infants (under 12 months) this may be expressed in following visual and auditory stimuli, orienting and/or reaching towards, touching , vocalizing to , smiling at , playing with , or otherwise responding to parents initiatives . In children over 12 months of age responsive behavior may include speaking to, touching , smiling at , playing with, or otherwise responding to responding to parents stimulation or approaches.

7.(41) Avoiding ,Averting / Resistance

Ratings reflect amount of child behavior that looks like “rejection” of or attempts to avoid parents initiations . Relevant behaviors for a very young infant may include stiffening , arching back , pushing away with hands and feet , throwing out arms and legs , gaze aversion, and/or turning away . In older infant or child avoidance of proximity with parent may be expressed by turning his/her back on or ignoring the parent . Be careful to distinguish averting / avoiding behavior from exploration of

environment and predictable cycles of interest toward and away from parent.

8.(42) Compliance /Noncompliance

Ratings reflect the degree to which child cooperates with suggestions, requests, directions, and/or structure provided by parent.

Noncompliance may be

Expressed as uncooperativeness included disregard, refusal, and/or defiance.

9.(43) Assertion / Aggressivity – Not ratable under 9 months .

This item assesses the extent to which the child behaves in a purposeful manner in expressing his/her interests and wishes in contrast to behaving in a less adaptive , demanding , willful , bossy or physically aggressive manner in asserting control of a situation or indicating his/her wants. This may include assertive / aggressive verbalizations, actions or themes in play .

10.(45) Quality of Exploratory Play

Ratings reflect the infants curiosity , creativity , and persistence in exploring objects , learning new skills, and solving problems . Consider age and developmental level appropriateness of infants level of play activity .For infants under 12 months this may include looking at, grasping , banging shaking , or mouthing objects , finger play , and cause and effect exploration of play materials. Children over 12 months may demonstrate more goal directed , intentional and active exploration and manipulation of objects including stacking blocks , sorting objects by shape and color , doll play , combining objects , pulling or pushing levers , and initiating representational social and occupational roles and play .

11.(50) Self-Regulation/Organizational Capacities

This item assesses the extent to which the infant/child is able to organize and regulate his/her state in response to internal or external stimulation

of frustration. At one extreme the infant/child may appear disorganized (e.g. hyperactive, labile, diffuse or unfocused) by discomforting stimulation or experience. On the other extreme the child is able to engage in the world while continuing to maintain organization and state stability (e.g. shows interest, focus, and an emotional resiliency to distress or frustration).

12.(52) Focus on parents Emotional State – not ratable under 6 months

This variable assesses the extent to which the child is aware of and responds to the parents emotional state. In infants this may be reflected in extreme sensitivity and responsiveness to parents needs; “taking care” of the parent. It can range from simple awareness of parents mood to over concern for the parents needs, i.e., behavior which may reflect a “parentification” of the child.

מס נבדק: _____

שם הצופה: _____

תאריך: _____

ניתוח אינטראקציית אם-ילד לפי שאלון P.C.E.R.A

התנהגות האם

NR	5	4	3	2	1	1. כועסת – עוינת (Angry, Hostile Mood)
NR	5	4	3	2	1	2. מדוכאת, נסוגה, אפאטית (Depresses, Withdrawn, Apathetic Mood)
NR	5	4	3	2	1	3. חרדה (Anxious Mood)
NR	5	4	3	2	1	4. התלהבות, חיוניות, עליזות, שמחת חיים (Enthusiastic, Animated and Cheerful Mood)
NR	5	4	3	2	1	5. תגובה סמוכה להתנהגות חיובית או מותאמת לגיל של הילד (Contingent Responsivity to Child's Positive Behavior)
NR	5	4	3	2	1	6. תגובה סמוכה להתנהגות שלילית של הילד (Contingent Responsivity to Child's Negative Behavior)
NR	5	4	3	2	1	7. מבנה ומתווכת את הסביבה (Structures and Mediator Environment)
NR	5	4	3	2	1	8. ההורה קורא נכון את הילד ומגיב באופן רגיש ותואם (Parent Reads Child's Cues; responds Sensitive & Appropriately)
NR	5	4	3	2	1	9. גמישות / נוקשות (Flexibility / Rigidity)
NR	5	4	3	2	1	10. חודרנות (Intrusiveness)
NR	5	4	3	2	1	11. עקביות (Consistency / Predictability)
NR	5	4	3	2	1	12. שיקוף חיובי (Mirroring)
NR	5	4	3	2	1	13. שיקוף שלילי (Mirroring)

הערות:

התנהגות הילד

<u>NR</u>	5	4	3	2	1	1 מאושר , שמח , נעים (Happy, Pleasant and Cheerful)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	2 אפאטי , נסוג, מדוכא. (Apathetic / Withdrawn/ Depressed Mood)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	3 חרד , מתוח , מפחד. (Anxious , Fearful Mood)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	4 רגיזות , כעס . (Irritable/Angry Mood)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	5 יוזם משחק חברתי (Child Initiates Social Behavior)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	6 מגיב לאינטראקציה חברתית (child responds to social behavior)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	7 הימנעות , התנגדות (Avoiding , Averting / Resistance)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	8 ציות לטרבנות (compliance / Noncompliance)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	9 אסרטיביות \ תוקפנות (Assertion ,Agressivity)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	10 איכות משחק החקירה . (Quality of Exploratory play)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	11 יכולת וויסות והתארגנות . (Self Regulation / Organizational Capacitties)
<u>NR</u>	5	4	3	2	1	12. מוקד העניין במצב הרגשי של העצמי או ההורה לעומת עניין במשחקים (Focus on Parents Emotional State)

הערות :

נספה 4

אינטראקציה אם-ילד – הוראות לצינון

זהו כלי להערכה גלובלית של ההתנהגות . יש לציין לאחר שצפית בכל קטע משחק לפחות 3-4 פעמים . לאחר הצפייה יש לדרג כל פריט . קודם יש לדרג את האמהות ואחר כך את הילדים . סדר זה מקל על הדירוג .

כל פריט מדורג על סולם 1-5 להלן תאור מפורט לכל דרגה . יש לתת ציון ל.ה אם הפריט לא ניתן לצינון מסיבות מיוחדות . בהחלטה על הדירוג יש להתחשב בשכיחות , בעוצמה ובמשך ההתנהגות. כל מאפיין כזה בנרד או צירוף שלהם , קובעים בהחלטה על הדירוג . בכל מקרה של אי-וודאות , יש להתייעץ .

שאלון להתנהגות ההינוק

גרסת 1987

זכויות שמוורוד

תאריך לידת התינוק _____

נבדק מס :

השאלות : _____

תאריך מילוי

יום חודש שנה

גיל הילד _____

מין הילד

שבועות חודשים

הוראות : אנא קרא היטב לפני מילוי השאלון .

בעת שאתה קורא כל תיאור המובא למטה לגבי התנהגות התינוק אנא ציין באיזו שכיחות התינוק נהג כך בשבוע האחרון (שבעת הימים האחרונים) ע"י הקפת אחד המספרים בעמודה הימנית בעיגול .

מספרים אלו מציינים באחו שכיחות הבחנת בהתנהגות המתוארת בשברע האחרון .

(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	(6)
יותר ממחצית	כמחצית	פחות ממחצית	נדיר (לעתים	אף פעם	כמעט
המקרים	המקרים	המקרים	רחוקות מאוד)	תמיד	
			(X)	(7)	
			לא ניתן למילוי (לא תקף)	תמיד	

יש להשתמש בעמוד (X) שמשמעותה, לא ניתן למילוי, כאשר לא ראית את התינוק בסיטואציה המתוארת במשך השבוע האחרון. למשל, אם בסיטואציה מתואר מצב בו על התינוק לחכות למזון או נוזלים, אך זה לא קרה בשבוע האחרון, סמן בעיגול את העמודה ה-

(X)

הקטגוריה "לא ניתן למילוי", שונה מהקטגוריה "אף פעם" (1), בקטגוריה "אף פעם" הכוונה שראית את התינוק בסיטואציה המתוארת, אך התינוק אף פעם לא נצפה עוסק בהתנהגות המתוארת במשך השבוע האחרון. למשל, אם התינוק נאלץ לחכות למזון או

נוזלים לפחות פעם אחת , אך אף פעם לא בכה בקול במשך ההמתנה , סמן בעיגול עמוד (1)

יש גם להשתמש בעמודה (X) אם לפי דעתך הפריט לא מתאים לתינוק בגיל של תינוקך ,

אנא שים לב לסמן בעיגול מספר אחד לכל פריט .

האכלה

כאשר התינוק נאלץ לחכות למזון או נוזלים בשבוע האחרון באיזו שכיחות התינוק :

נראה לא מטרד :	(1)	 X	7	6	5	4	3	2	1
הגיב בבכי קל :	(2)	 X	7	6	5	4	3	2	1
בכה בקול ?	(3)	 X	7	6	5	4	3	2	1

במשך ההאכלה , באיזו שכיחות החינוק :

שכב או ישב בשקט :	(4)	 X	5	4	3	2	1	7	6
התפתל או בעט:	(5)	 X	7	6	5	4	3	2	1

כמשך ההאכלה, באיזו שכיחות התינוק :

נפנף זרועות :	(6)	 X	7	6	5	4	3	2	1
בכה בקלות או בכה בקול רם :	(7)	 X	6	5	4	3	2	1	7

1 2 3 4 5 X ..... (8) בכה קלות או בכה בקול רם כאשר קיבל

 7 6

מאכל שאינו אהוב עליו :

נאשר קובל מאכל או משקה חדשים , באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (9) קבל זאת מיד :

1 2 3 4 X ..... (10) דחה זאת ע"י יריקה, סגירת פיו (11)

1 X ..... (11) 5 6 7 לא קיבל זאת ולא משנה כמה פעמים הדבר

 7 6 5 4 3 2

הוצע לו :

שינה

לפני שנרדם בלילה בשבוע האחרון , באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (12) הגיב בבכי קל או בכי רם:

ימשך שנהו, באיזו הכיפות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (13) התהפך במיטתו :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (14) נע ממרכז המיטה לקצה :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (15) ישן בתנוחה אחת בלבד:

לאחר השינה באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 X ..... (16) מיד בכה קלות או בכה בקול רם :

 7

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (17) שיחק במיטתו: ?

1 2 3 4 5 6 X ..... (18) השמיע קולות למשך 5 דקות ויותר :

 7

1 2 3 4 5 X ..... (19) בכה אם מישהו לא הגיע בתוך מספר דקות
7 6

איזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 X ..... (20) נראה כעוס (הגיב בבכי קל או בכה בקול רם
5 6 7
כאשר אתה השארת
אותו במיטה):

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (21) נראה שבע רצון כשהושאר במיטתו:
1 2 3 4 5 6 7 X .....

(22) בכה בקול רם או הגיב בבכי קל לפני שנרדם ביום:

רחצה והלבשה

כאשר הולבש או הופשט במשך השבוע האחרון, באיזו שכיחות ההינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (23) נפנף את זרועותיו ובעט :
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (24) התפתל ולא ניסה להתרחק:
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (25) חיירך או צחק :

כאשר מושם במי האמבטיה , באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 X ..... (26) מגיב בתנועות רפלקסיביות כגון: נתפס
7 6

בכם, הקשיח את גופו וכו:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (27) חיירך:
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (28) צחק :
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (29) הגיב בהבעה מופתעת :
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (30) התיו או בועט :
1 2 3 4 5 6 7 X ..... (31) הפנה את גופו ולא התפתל :

כאשר רוחצים את פני התינוק, באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (32) חיך או צחק:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (33) הגיב בבכי קל או בכה בקול רם :

כאשר חפפו לו את השיער באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (34) חיך או צחק:

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (35) הגיב בבכי קל או בכה בקול רם :

משחק

באיזו שכיחות בשבוע האחרון התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (36) הסתכל בתמונות בספרים ולא חוברות

ליותר מ-5 דקות:

1 2 3 4 5 6 X ..... (37) הסתכל בתמונות בספרים ולא חוברות
7

מצויירות ליותר מ-5 דקות :

1 2 3 4 5 X ..... (38) הביט במובייל , (צעצוע בו תלויים חפצים):
7 6

מגן ראש או בתמונה ל-5 דקות

ויותר :

1 2 3 4 5 X ..... (39) שחק עם צעצוע או חפץ אחד במשך 5-10:
7 6

דקות

באיזו שכיחות בשבוע האחרון התינוק :

1 2 3 4 X ..... (40) שחק עם צעצוע או חפץ אחד ל-10 דקות ויותר?
7 6 5

1 2 3 4 5 6 7 X .....(41)השקיע זמן בהתבוננות בצעצועים :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(42) חזר על אותם קולות שוב ושוב:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(43) צחק בקול בעת ששיחק :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(44) חיך וצחק בעת שדגדגו אותו :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(45) בכה והראה מצוקה כשדגדגו אותו :

1 2 3 4 5 6 X .....(46) חזר על אותה תנועה עם חפץ מסויים
7

במשך 2 דקות ויותר (למשל שם

קוביה

בתוך כוס , בעת או הכה במובייל)

:

כאשר צריך היה להזיז משהו שההינוק שיחק עימו , באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(47) בכה או הראה מצוקה לזמן מה:

1 2 3 4 5 X .....(48) בכה או הראה מצוקה למספר דקות או יותר:
7 6

1 2 3 4 5 6 7 X .....(49) לא נראה מוטרד :

כאשר הורם באויר במשחק, באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(50) חיך:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(51) צחק :

במשך משחק קוּקו , באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(52) חיך:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(53) צחק :

באיזו שכיחות בשבוע האחרון ההינוק :

1 2 3 4 5 X ..... (54) בכה או הראה מצוקה בתגובה לצליל רם :
 6 7
 (למערבל מזון , שואב
 אבק וכו)

1 2 3 4 5 X .....(55)בכה או הראה מצוקה לשינוי במראה הוריו:
 6 7

(הורדת משקפיים , כובע

מקלחת על

(הראש וכו)

באיזו שכיחות בשבוע האחרון ההינוק:

1 2 3 4 5 X ..... (56) כאשר היה בתנוחה המאפשרת לו לראות :
 6 7

טלויזיה התבונן בה ל- 2-5 דקות

בכל פעם

1 2 3 4 5 X ..... (57) כאשר היה בתנוחה המאפשרת לו לראות :
 6 7

טלויזיה מתבונן בה 5 דקות ויותר

1 2 3 4 5 X ..... (58) מתה כשהוחזק במקום שמגביל אותו (כסא:
 לתינוקות , לול מושב
 6 7

(במכונית וכד)

1 2 3 4 5 6 7 X ..... (59) הגיב בתנועתיות רפלקסיבית כשמשנים

בפתאומיות את תנוחתו (למשך

זורק את :

זרועותיו , מקשיח את נופו וכו)?

1 2 3 4 5 X ..... (60) הגיב בתנועתיות רפלקסיבית לקול רם או:
 6 7

פתאומי ?

1 2 3 4 5 X ..... (61) בכה אחרי שהגיב בתנועתיות רפלקסיבית:
 6 7

כאשר הוחזק באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(62) התפתל , ניסה להחליץ או בעט:

כאשר הונח על גבו , באיזו שכיחות התינוק :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(63) הגיב בבכי קל או מכה :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(64) חייך או צחק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(65) שכב בשקט :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(66) נפנף זרועות ובעט :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(67) התפתל ו\או הפנה את גופו:

כאשר התינוק רצה דבר מה , באיזו שכיחות הוא :

1 2 3 4 5 X .....(68) הראה סימנים שאיננו מרוצה, כאשר לא יכל:
לקבל את מה שרצה 7 6

1 2 3 4 5 X .....(69) הגיב בהתפרצות זעם (בכי, צרחות, פנים):
7 6

אדומות וכד) כשלא קיבל את

מה שהוא

רצה

כאשר הושם בכסא הינוק או מושב תינוק במכונית , פאיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(70) נפנף זרועות ובעט:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(71) התפתל והפנה את גופו:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(72) שכב או ישב בשקט :

1 2 3 4 5 6 7 X .....(73) הראה תחילה מצוקה, אחר כך נרגע:

כאשר חזרת הביתה ממקום אחר והתינוק היה ער, באיזו שכיחות התינוק:

1 2 3 4 5 6 7 X .....(74) צחק או חייך :

כאשר התינוק הוצג בפני אדם זר , באיזו שכיחות התינוק :

1	2	3	4	5	6	7	X	.....(75) נצמד לאחד מהוריו:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(76) סרב ללכת לזר :
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(77) נסוג מהזר :
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(78) אף פעם לא "נפתח" לזר:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(79) ניגש מיד לזר :
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(80) חייך או צחק:

כאשר הראו לו כלב או חתול , באיזו שכיחות התינוק :

1	2	3	4	5	6	7	X	.....(81)בכה או הראה מצוקה :
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(82)חייך או צחק :
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(83)נינש מייד אליהם:

שיטות להרגעה התינוק

האם ניסית שיטה כלשהי מהשיטות למטה להרגעת התינוק בשבועיים האחרונים?

אם כן , באיזו שכיחות השיטה הרגיעה את התינוק . סמן בעיגול ( ) אם לא ניסית את שיטת ההרגעה בשבועיים האחרונים

1	2	3	4	5	6	7	X	.....(84)נינוד התינוק:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(85)החוקה על הידיים:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(86)שירה או שיחה:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(87)הליכה עם התינוק:
1	2	3	4	5	6	7	X	.....(88)מתן צעצוע לתינוק:

(89)..... להראות דבר מה לתינוק ע"מ שיתבונן בו:	X	5	4	3	2	1	
							7 6
(90)..... טפיחות קלות או שפשוף קל על חלק מגופו: של התינוק :	X	5	4	3	2	1	
							7 6
(91)..... הצעת אובל או משקה לתינוק:	X	7	6	5	4	3	2 1
(92)..... להציע לתינוק את החפץ שהוא בוטח בו:	X	6	5	4	3	2	1 7
(93)..... לשנות את תנוחת התינוק:	X	7	6	5	4	3	2 1
(94)..... אחר (בבקשה פרט) _____:	X	7	6	5	4	3	2 1

Bayley mental scale

שם הילד: _____ שם הבוחן: _____ ת. לידה: _____ גיל: _____

תאריך: _____ ציון: _____

מס"	תיאור הפריט	ע	נ
66	מצלצל בפעמון במכוון		
67	מרים ספל בידית אחת		
68	מתקשר בגיסטות כדי להביע את רצונו (מושיט, מצביע , דוחף)		
69	מתבונן בעניין בתמונה בספר		
70	מאזין בסלקטיביות למילים מזכרות		
71	חזור על חברות בספוניות (ד-ד , מ-מ , ב-ב)		
72	מחפש תוכן של קופסא		
73	מנסה להפוך דף בספר		
74	שם קוביה בספל		
75	מנסה לאחוז 3 קוביות		
76	מפטט בצורה אקספרסיבית		
77	מסיע מכונית על השולחן (על 4 גלגלים)		
78	משמיע 4 קומבינציות של עיצור + תנועה (דה , או , מה , בה)		
79	מכניס לפחות אצבע אחת בלוח התקעים		
80	מסיר המכסה מהקופסה (לפחות פעמיים)		
81	מגיב לבקשה מילולית (איפה אור ? תעשה שלום)		
82	מחזיק את הטבעת האדומה מהחוט		
83	מחקה ליטוף בובה		
84	מוצא חפץ מוחבא בספל		
85	מוציא את הטבלית מן הבקבוק		
86	מכניס 3 קוביות לספל (מתוך 9)		
87	שם תקע אחד בלוח התקעים		
88	לוקח הצעצוע מתוך הקופסא השקופה		
89	מכניס 6 קוביות קטנות (מתוך 8) לקופסא דרך המכסה עם הפתח		
90	בלוח הכחול - מכניס נכון לפחות צורה אחת		
91	שרבוט ספונטני על דף		
92	סוגר קופסא עגולה		
93	בלוח הורוד - מכניס נכון את העיגול		
94	מחקה מילה אחת		
95	מבנים 9 קוביות לספל		
96	מוצא חפץ בספל , לאחר החלפת מיקום (לפחות פעמיים)		
97	בונה מגדל בן 2 קוביות		
98	מכניס את כל התקעים ללוח (תוך 70 שניות)		
99	מצביע על 2 תמונות מתוך הספר (תמונות שלא שיים נכונה)		
100	אומר 2 מילים בצורה מתאימה (ביחס לסיטואציה , חפץ)		

שיטה

הנבדקים

המדגם כלל 67 דיאדות של אמהות וילדיהן בני 10 חודשים אשר גויסו למחקר במהלך שנת 1998, לאחר שהאמהות הביעו את " הסכמתן להשתתף במחקר אורך על " התפתחות התינוקות

מהפעוטות במדגם היו בנים, 34% מהם ילדים בכורים, 42% 51% שניים בסדר לידה ו- 24% שלישיים ומעלה. הממוצעת של מסבר והשכלה הממוצעת 16 שנים. (SD=ילדים בבית היה 79) הילדים נולדו בריאות והיו בעלי התפתחות תקינה בעת. (SD=2.5) עריכת המחקר

המחקר כלל מסבר בדיקות במהלך השנה הראשונה והשנייה של (Scher, התינוק) 2001

העבודה הנוכחית התבססה על ניתוח חלק מהנתונים שנאספו בגיל 10 חודשית

הליך

הליך

איסוף הנתונים בגיל 10 חודשים כלל שני ביקורי בית. בביקור הראשון הוערך התפקוד הקוגניטיבי של הילדים. מעריכה בעלת ניסיון אבחוני בגיל הרך, לאחר הכשרה מתאימה, העבירה באופן אינדיווידואלי לכל ילד בנוכחות האם, את להתפתחות הילד ואת שאלון (Bayley 1993) הסולם המנטלי של

IBQ (Rothbart, 1981)

המערך את טמפרמנט הילד. בביקור השני, נערכה תצפית בת 5 דקות באינטראקציה בין אם לילד במהלך משחק חופשי. בעקבות ההליך שמוצג אצל הראל (1995) האימהות התבקשו לשחק עם ילדיהן באופן חופשי, כפי שהן

רגילות . סלסלה מלאה בצעצועים שהותאמו לגיל הילדים (קוביות עץ צבעוניות , בובה , כדור גומי , טלפון וכדי) הונחה בין אמא לילד , שישבו על השטיח אחד מול השני . לא ניתנו הנחיות נוספות (ראה נספח 1) . התצפית , שנערכה על צולמה בוידאי , ושמשה , Bayley ידי נסיינית שונה מזו שהעבירה את המבחן . בהמשך לניתוח מאפייני הקשר בין אם לילד

כלים וצינון

P.C.E.R.A -א. מדידת יחסי אם-ילד

התצפיות המצולמות של האינטראקציה בין אם לילד במצב משחק , נותחה באמצעו

כלי התצפית המקורי כולל 65 פריטים . כל פריט צוין על סולם ליקרט בן 5 דרגות , כאשר ציון 5 מצביע על התנהגות יותר חיובית מבחינת היחסים הבין אישיים בקשר , בעוד שציון 1 מצביע על הנהגות יותר שלילית מבחינת היחסים . (הבין אישיים בקשר (רואה דוגמא לדף צינון בנספח 3

בהתאם להשערות המחקר , PCERA לצורך המחקר הנוכחי, בוצעה התאמה של והספרות הרלוונטיים

(Heral , Oppenheim , Tirosh & Gini , 1999) .

מתוך כלל הפריטים נבחרו 20 פריטים, אשר קודדו לפי סולמות : " הענות רגישה של האם " , " איכות רגשית של האם" , " הענות הילד לאם" ו " איכות רגשית של הילד " , כפי שהוגדרו על ידי הראל 1995. לתאור התנהגות האם נבחרו 11 פריטים , ולתאור התנהגות הילד 9 פריטים (ראה נספח 2 לתאור (מפורט של הפריטים

(להלן הרכב הסולמות , בהתאם להראל) 1995

התנהגות האם:

איכות רגשים" : הסולם כולל 4 פריטים ומתאר את רגשותיה של האם : " . התלהבות , אפסיות , חרדה , כעס

ככל שהציון גבוה יותר, יש יותר רגשות חיוביים ופחות שליליים

הענות רגישה": הסולם כולל 7 פריטים ומתאר את מידת הרגישות של האם " ומידת המותאמות של ההתערבויות שלה במשחק הילד: חודרנות , עקביות , שיקוף של התנהגות חיובית , גמישות , תגובתיות סמוכה להתנהגות חיובית , הבניה ותיווך של הסביבה , פענוח ותגובה מותאמת לרמזים של הילד . ככל . שהציון גבוה יותר , התנהגות האם רגישה יותר לילד .

: התנהגות הילד

איכות רגשית": הסולם כולל 5 פריטים ומתאר את רגשות הילד: אושר , " אפטיה , כעס , חרדה וויסות עצמי . ציון גבוה יותר מצביע על רגשות חיוביים ..יותר לויסות רגשי

הענות לאם": הסולם כולל 4 פריטים ומתאר את איכויות שיתוף הפעולה של " הילד עם האם :

אסרטיביות , המנעות , שיתוף פעולה , תגובה ליוזמות האם. ציון גבוה יותר מתאר הענות רבה יותר תוך גילוי אסרטיביות לעומת תוקפנות

סרטי הווידאו בומתו על ידי 2 שופטות (כותבת ההצעה ועוזרת מחקר נוספת) לאחר הכשרה , בהנחיית פסיכולוגית קלינית מיומנת בשימוש בכלי (גבי אוא (פרוורוף) (ראה דוגמה להוראות הציון בנספח 4

לשופטות לא היה מידע מקדים על הילדים והן היו עוורות לשערות המחקר (הקידוד נערך לפני כתיבת עבודה זו). בדיקות המהימנות נערכו עם סיום ההכשרה , ובמהלך הקידוד לשם שימור המהימנות. מהימנות בין שופטים עבור כל אחד מהסולמות בוצעה על 15% מהדיאדות במדגם ומובעת כאחוזי הסכמה בין שני שופטים. בטבלה מסי 1 מובא פירוט המהימנות שנמצאה עבור כל סולם ..

טבלה מסי 1: מהימנות בין שופטים* לסלומות התנהגות האם והילד באינטרקציה

סולמות	שם הסולם	מסי פריטים	ממוצע אחוזי הסכמה	טווח
סולמות האם	איכות רגשית	4	95%	90-100
	הענות רגישה	7	85.7%	80-90
סולמות הילד	איכות רגשית	5	92%	70-100
	הענות לאם	4	90%	70-100

* (פער של דרגה אחת נחשב להסכמה)

ציוני העקביות הפנימית של הסולמות חושבו על ידי

Cronbach alpha

ראה טבלה מסי 2). עקב מדד העקיות הנמוך של סולם " איכות רגשית" של (האם , השתמשנו רק בשני פריטים במקום ארבעה

($r=0.32$) דיכאון והתלהבות האם (המתאם בין שני פריטים אלו

טבלה מסי 2: ציוני עקביות פנימית של סולמות התנהגות האם והילד ב-

P.C.E.R.A

שם הסולם	הממדים הכלולים	עקביות פנימית cronbach
הענות רגישה של האם	גמישות , חודרנות, עקביות, שיקוף התנהגות חיובית, תגובה סמוכה, הבנייה ותיווך, קריאה ותגובה מתאימה לסימנים של הילד	94
איכות רגשית של האם	דכאון והתלהבות האם	32
איכות רגשית של הילד	אושר, אפטיה, חרדה, כעס וויסות עצמי	60
הענות לאם	אסרטיביות/אגרסיביות, המנעות, ושיתוף הפעולה, תגובה לזמנות האם.	80

ב. מדידת טמפרמנט הילד - שאלון IBQ

מאפייני טמפרמנט הילד הוערכו על ידי שאלון

IBQ - Infant Behavior Questionnaire

ותורגם לעברית ע"י דרי גיודי אורבך Rothbart 1981 אשר פותח ע"י מאוניברסיטת בר-אילן בשנת 1987 (לפירוט הפריטים ראה נספח 5) . השאלון מתבסס על דיווח הדמות המטפלת ומטרתו להעריך את מאפייני המזג של התינוק על פי תפיסת הורין. השאלון מיועד להוריד לתינוקות בני 12-3 חודשות וכולל 94 שאלות המחולקות ל- 5 תחומי פעילות : האכלה , שינה , רחצה והלבשה, משחק ושיטות להרגעת התינוק

ניתן התשובות נותן תמונה מקיפה על תפיסת ההורה את מזג התינוק על פי 6 .. Rothbart 1981 ממדי המזג , כפי שהגדירה

פירוט הממדים : רמת פעילות, תגובת מצוקה להגבלות . תגובת מצוקה לגירוי חדש או בלתי צפוי , קשב והתמדה, חיוך וצחוק ומידת ההירגעות . לגבי כל פריט, מתבקש ההורה לסמן את השכיחות בא

ההתנהגות המתוארת אצל התינוק בשבוע/שבועיים האחרונים, כאשר 1 מתאר " אף פעם " ו- 7 מתאר " תמיד " . בשלב הבא מחשבים ממוצע בין כל הפריטים בכל סולם ומתקבלים שישה ציונים ממוצעים שהם מדדי המזג , כפי שההורה תופס אותם. שאלות שההורה לא ענה עליהן או סימן תשובה " לא רלוונטי" אינן מהימנות בין שופטים Rothbart 1986 נכללות בחישוב הממוצע . במחקר של נבדקה לגבי 22 זוגות הורים שחלקו בחובות דאגה וטיפול באותו תינוק , $r=0.45$ ל- $r=0.69$ ונמצאה בטווח שבין

נמצאה בטווח שבין 67-85 . מהימנות יציבות מעבר α עקיביות פנימית בבדיקת מתאם השאלון עם תצפיות בבית , נמצא . $r=0.42$ לשלושה חודשים $r=0.56$ ל- $r=0.90$ תוקף מתכנסה בטווח שבין

בטבלה מסי 3 מוצגים מקדמי עקיביות פנימית ל- 6 מדדי טמפרמנט הילד , כפי : כפי שנמצאו במחקר הנוכחי

טבלה מסי 3 : מקדמי עקיביות פנימית של הפרטים בשאלון IBO

שם הסולם	הפריטים הכלולים	עקיביות פנימים alpha cronbach
רמת פעילות	4,5,6,13,14,15,23,24,30,31,62,65,66,67,70,71,72	81
תגובת מצוקה להגבלות	1,2,7,12,17,19,20,21,22,47,48,49,58,63,68,69,73	79
תגובת מצוקה לגירוי חדש	9,10,11,33,35,45,54,55,75,76,77,78,79,81,83	66
קשב והתמדה	18,36,37,38,40,41,42,46,56,57	84
חיוך וצחוק	25,27,28,32,34,43,44,50,51,52,53,64,74,80,82	84
מידת הירגעות	84-94	89

Bayley במבחן MDI ג. הערכת תפקוד קוגניטיבי של הילדים - סולם
תפקוד קוגניטיבי של הילדים בגיל 10 חודשים הוערך על ידי סולם להערכת
התפתחות מנטלית של התינוק

MDI (Mental Development Index)

אשר מהווה חלק ממבחן

Bayley Scales of Infant Development (BSID-II , Bayley , 1993)

הנו המבחן השימושי ביותר בהערכת , 1993 BSID-II נכון להיום , מבחן
(Bendersky & Lewis , 2001) התפתחות הילד

הסולם המנטלי מודד תגובתיות התינוק לגירויים וויזואליים ולחפצים (ראה דף
6 (צינון בנספח

התגובתיות נצפית בתחומים של אינטראקציה חברתית , וורבליזציה ,
מניפולציה של אובייקטים. קביעות אובייקט , פתרון בעיות וכישורים מופשטים
המוצגים בסדר קבוע ומהווים חלק מרפרטואר התנהגותי של התינוק בגילאים
. שונים. התינוק מקבל ציון כולל לגבי אותם פריטים שביצע

מתורגם הציון הגולמי לציון (Bayley ., 1993) בהתבסס על הנורמות המוצגות
. שממוצעו 100 וסטיית תקן 15 (MDI), תקן

M=102.66 הוא MDI -במחקר הנוכחי ממוצע ה

sd=9.98